

O‘ZBEKISTONDA KASABA UYUSHMALARI EVOLYUTSIYASI: TARIXIY ISTIQBOL

Samodova Feruza Muxidlinovna

Tarix fani o'qituvchisi chiroqchi tumani

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston kasaba uyushmalarining murakkab yo‘li, turli bosqichlardan o‘tgan taraqqiyot yo‘li ko‘rib chiqiladi. O‘zbekistonda kasaba uyushmalari tashkil etilganidan to hozirgi davrgacha mehnatkashlar huquqlarini himoya qilish va mamlakat mehnat landshaftini shakllantirishda hal qiluvchi rol o‘ynadi. Ushbu tadqiqot O‘zbekiston kasaba uyushmalari evolyutsiyasini o‘rganib, asosiy bosqichlar, duch kelayotgan muammolar va mintaqadagi mehnat tashkilotlarining hozirgi holatini yoritadi.

Kalit so'zlar: Kasaba uyushmalari, O'zbekiston, mehnat huquqlari, taraqqiyot, tarix

Kirish:

Kasaba uyushmalari uzoq vaqtdan beri jamiyatlar tuzilishining ajralmas qismi bo'lib, ishchilar ovozi va jamoaviy bitimlar mexanizmi bo'lib xizmat qiladi. O‘zbekistonda kasaba uyushmalari tarixi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy manzarasi bilan chuqur ildiz otgan bo‘lib, u taraqqiyotni ham, vaqt o‘tishidagi muammolarni ham o‘zida aks ettiradi. Ushbu maqola O‘zbekistonda kasaba uyushmalarining rivojlanish bosqichlarini har tomonlama ko‘rib chiqish, ularning rivojlanishi va ahamiyatini yoritishga qaratilgan.

Tarixiy ma'lumot:

O‘zbekistonda kasaba uyushmalarining paydo bo‘lishini 20-asr boshlarida sanoatlashtirish va ijtimoiy-siyosiy o‘zgarishlar fonida ishchilar harakati shakllana boshlagan paytdan kuzatish mumkin. Dastlab kasaba uyushmalari, birinchi navbatda, mehnat huquqlari, mehnat sharoitlari va ishchilarning farovonligini ta'minlash masalalarini hal qilishga e'tibor qaratdilar.

Rivojlanish bosqichlari:

1. Ilk tashkil topish (sovet davri): Sovet davrida O‘zbekistonda kasaba uyushmalari markazlashgan sovet tuzumi doirasida faoliyat yuritgan. Ular mehnatkashlar manfaatlarini

ifodalash, ijtimoiy himoyani ta'minlash va sotsialistik g'oyalarni targ'ib qilishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Biroq, bu uyushmalar ko'pincha davlatning kengaytmasi sifatida ko'rilgan va haqiqiy mustaqillikka ega emas edi.

2. O'tish davri (postsovet davri): Sovet Ittifoqining parchalanishi bilan O'zbekiston o'tish davrini boshdan kechirdi va bu davr kasaba uyushmalariga ham ta'sir ko'rsatdi. Bozor iqtisodiyotiga o'tish mehnat tashkilotlari uchun yangi muammolarni, jumladan, yanada xilma-xil va raqobatbardosh mehnat bozori dinamikasiga moslashishni keltirib chiqardi.

3. Modernizatsiya va islohotlar: Keyingi yillarda O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar yo'liga o'tdi, bu esa kasaba uyushmalarining rivojlanishiga ham ta'sir ko'rsatdi. Kasaba uyushmalarining ishchilar huquqlarini himoya qilishdagi rolini oshirish, mehnat va boshqaruv o'rtasidagi muloqotni rag'batlantirish, inklyuziv mehnat muhitini ta'minlash borasidagi sa'y-harakatlar amalga oshirildi.

Qiyinchiliklar va imkoniyatlar:

Taraqqiyotga qaramay, O'zbekiston kasaba uyushmalari ishchilarning haqiqiy vakilligini ta'minlash, norasmiy bandlikni hal qilish va rivojlanayotgan mehnat bozori dinamikasiga moslashish kabi muammolarga duch kelishda davom etmoqda. Shu bilan birga, kasaba uyushmalarining ishchilar huquqlarini himoya qilish, ijtimoiy muloqotni rivojlantirish va barqaror rivojlanishga hissa qo'shishda faolroq rol o'ynashi uchun imkoniyatlar ham mavjud.

Kelajakda kasaba uyushmalari rivojlanishining ko'plab yo'nalishlari mavjud bo'lishi mumkin. muhim yo'nalishlar bo'yicha kasaba uyushmalari rivojlanishini ta'minlash uchun muhim'ladi:

1. **Ishchilar Huquqlarini Himoya Qilish:** Kasaba tashkilotlari tomonidan ishchilar huquqlarini himoya qilish bo'yicha o'z mahsulotlarini yanada yaxshilash kerak. Ish muomalalarini yaxshilash, ish bozoridagi diskriminatsiyani olish, ish va odob-ahloqni munosabatlar kasaba uyushmalari uchun.

2. **Teknologiyalar va Innovatsiyalar Bilan Hamkorlik:** Kelajakda kasaba uyushmalari yangi texnologiyalar va innovatsiyalar bilan kuchli hamkorlik qilish orqali ishchilar uchun yangi sotib olishadi. Avtomatlashtirilgan tizimlar, ma'lumotlar analitikasi, va internet platformalari kasaba uyushmalari uchun effektivlikni boshqarishga yordam beradi.

3. **Muloqot va Shartnoma Tuzishning Kuchayishi:** Ishchilar va ish bermoqchilar o'ziga xos muloqot va tashkilotlarning kuchayishi kasaba uyushmalari uchun katta mehnat. Transparensiya ish sharoitlarini qulay, va o'zaro aloqalar, kasaba uyushmalari rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi.

4. **Inklyuzivlik va Diversifikatsiya:** Kelajakda kasaba uyushmalari ishchilar qatorida inklyuzivlikni va diversifikatsiyalashi bo'lishi kerak. Jinsiy, milliy, va ma'lumotlarga oid diskriminatsiyaga qarshi kurash, inkluziv mehnat muhitini olish, va turli xil sohalar bo'ylab ishchilar qo'llab-quvvatlash kasaba uyushmalari uchun juda.

5. **Ta'lim va kasaba uyushmalari:** Ishchilar va kasaba uyushmalari a'zolarining bilim va ko'rinishlarini ta'minlash uchun ta'lim va malaka oshirish. Professional tizim dasturlari, kadrlar tajribali mentorlik tizimi va yangi innovatsion usullar bilan ta'lim kasaba uyushmalari rivojlanishiga yordam beradi.

Kelajakda kasaba uyushmalari faoliyati, ishchilar huquqlarini himoya qilish, innovatsiyalar bilan hamkorlik qilish, yordamni yaxshilash, inklyuzivlikni qo'llash, va ta'lim va mahsulotlarni ishlab chiqarishni o'z ichiga oladi. Bu yo'nalishlar ustida ishlash orqali kasaba uyushmalari o'z a'ning va umuminan ishchilarning maqbuliyatini tuzatish va ijtimoiy muammolarni ta'minlash uchun rol o'ynaydi.

Xulosa:

O'zbekiston kasaba uyushmalarining evolyutsiyasi mamlakatning yanada inklyuziv va huquqlarga asoslangan mehnat tizimi sari yo'lini aks ettiradi. Siyosatchilar, mehnat tashkilotlari va manfaatdor tomonlar O'zbekistonda kasaba uyushmalarining rivojlanish bosqichlarini tushunib, mehnat huquqlarini mustahkamlash, ijtimoiy adolatni mustahkamlash va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish yo'lida harakat qilishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Lutfillayevna, Boltayeva Muxayyo, and Rejaboyev Ahrorbek Anvarjonovich. "GEOGRAFIYA FANINI ONLINE TARZDA O'QITISHDA INTERAKTIV VOSITALARDAN FOYDALANISH." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 56.1 (2024): 6-17.
2. Rejaboyev, A. "THE IMPORTANCE OF THE ANALYSIS AND CLASSIFICATION OF AREAS AND BRANCHES OF NOSOECOLOGY IN THE FORM OF THE HUMAN FACTOR." *British Journal of Global Ecology and Sustainable Development* 16 (2023): 115-116.
3. Qo'ziboyeva, Ozoda, and Axror Rejaboyev. "INSON SALOMATLIGINI OPTIMALLASHTIRISHDA TABIIY TURISTIK OBEKTLARNI ORNI." *Интернаука* 9-3 (2017): 33-35.
4. Qo'ziboyeva, O., and A. Rejaboyev. "GLOBALLASHUV JARAYONIDA YUQUMLI KASALLIKLARNI GEOGRAFIK TARQALISHI VA SHAXSNING RIVOJLANISHIGA SALBIY TASIRI." *Сборники конференций НИЦ Социосфера*. No. 30. Общество с ограниченной ответственностью Научно-издательский центр "Социосфера", 2017.
5. Mavlyanov, I. R., G. T. Bekenova, and S. I. Mavlyanov. "Modern Approaches to the Treatment of Rheumatoid Arthritis: Issues of Low Efficacy of Pharmacotherapy from the Point of View of Treatment Adherence." *International Journal of Integrative and Modern Medicine* 2.6 (2024): 120-129.
6. Qodirova Mamlakat, Mo'minovna. "ARAB MILLIY MADANIY MARKAZI." *E Conference Zone*. 2023.
7. Qodirova Mamlakat, Mo'minovna. "CHET MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIK YOKI TURKIYADAGI OFATLARGA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARNING MUNOSABATI." *E Conference Zone*. 2023.
8. Qodirova Mamlakat, Mo'minovna. "YUKSALISH XALQ HARAKATI." *E Conference Zone*. 2023.

9. Muminovna, Kodirova Mamlakat. "Why mahatma Gandhi changed the world forever." *Academicia Globe: Inderscience Research* 3.06 (2022): 361-367.
10. Muminovna, Kodirova Mamlakat. "Why Mahatma Gandhi changed the world forever." *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences* 17 (2023): 1-6.
11. Qodirova Mamlakat, Mo'minovna. "OLTIN MEROS JAMGARMASI HAQIDA." *E Conference Zone*. 2023.
12. Qodirova Mamlakat, Mo'minovna. "NURONIY JAMG ARMASI HAQIDA." *Conferencea* (2023): 53-56.
13. Muminovna, Kodirova Country. "HISTORY OF CREATION AND DEVELOPMENT OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN UZBEKISTAN." *Web of Scientist: International Scientific Research Journal* 3.12 (2022): 967-969.
14. Muminovna, Kodirova Mamlakat. "HISTORY OF CREATION AND DEVELOPMENT OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN UZBEKISTAN." *Web of Scientist: International Scientific Research Journal* 4.1 (2023): 89-92.
15. Davronbek, Normurodov, and Qodirova Mamlakat. "Abu nasr inb Muhammad Farobiy." *Ta'lim fidoyilari* 5.9 (2022): 496-499.
16. Mannonov, Yorqin, and Mamlakat Qodirova. "LAG'MON QISHLOG'I TARIXI." *Scientific progress* 3.3 (2022): 876-880.
17. Muminovna, Kodirova Mamlakat. "Development of community livestock during the years of independence on the example of kashkadare and surkhandare." *Academicia Globe: Inderscience Research* 3.04 (2022): 455-457.
18. Muminovna, Kodirova Mamlakat. "Issues of the Ethnogenesis of the Uzbek People in Ethnographic Studies of Uzbekistan During the Years of Independence." *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences* 7 (2022): 116-118.
19. Safarov, Akmal, and Mamlakat Qodirova. "PAXTA YAKKAHOKIMLIGI DAVRIDA XOTIN-QIZLARNING QISHLOQ XO 'JALIGIDAGI O 'RNI (QASHQADARYO MISOLIDA)." *E Conference Zone*. 2022.

20. Mamlakat, Qodirova, and Mannonov Yorqin. "BOZOR SAMADOV-XALQ QAHRAMONI." *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI* (2022): 696-698.